

УДК 631.16:004.891.3

Корпанюк Т. М.

Вінницький національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розроблено рекомендації щодо збору, аналітичної обробки даних та введення їх у процедури ухвалення управлінських заходів, що дасть змогу зменшити часові періоди між генеруванням кризових процесів та ухваленням заходів превенції щодо мінімізації та нейтралізації негативних проявів окремих явищ. Обґрунтовано універсальні рекомендації щодо інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: фінансово-економічна діагностика, сільськогосподарські підприємства, інформаційно-аналітичне забезпечення, ідентифікація.

Постановка проблеми. Для сільськогосподарських підприємств важливим є інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах. Це пов'язано з наявними інформаційними викривленнями, асиметрією та антагонізмом економічних відносин між учасниками економічних процесів підприємства, з якою зіштовхуються сільськогосподарські підприємства. Особливо гостро зображено конфліктні ситуації між власниками, орендодавцями паїв, менеджментом та трудовим колективом сільськогосподарських підприємств, а також між підприємством та його інвесторами й кредиторами. Економічна теорія опрацювала низку інструментів, орієнтованих на збільшення інформаційної асиметрії та підвищення прозорості фінансово-економічної діагностики, що сприятиме мінімізації генерування конфліктних ситуацій.

Завданням фінансово-економічної діагностики щодо зниження інформаційної асиметрії та розширення прозорості інформації є інформаційно-аналітичне забезпечення як ключовий інструмент контролінгу сільськогосподарських підприємств. Її наслідки являють собою інформаційною платформою ухвалення управлінських заходів у сфері залучення інвестицій та інвестування, дивідендної політики, реорганізації, диверсифікації діяльності, залучення кредитів та комерційного кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах присвячені праці таких вчених, як В. Андрійчук, В. Амбросов, А. Асаул, І. Бланк, В. Василенко, А. Воронкова, В. Галушко, О. Гудзь, М. Дем'яненко, С. Кваша, В. Ковальов, М. Кропивко, І. Лукинов, М. Малік, О. Олексюк, В. Онегіна, О. Правдюк, А. Поддєрьогін, П. Стецюк, В. Ткаченко, О. Чумаченко, В. Шаповал, Г. Швиданенко, В. Шевчук, Шпичак та інші. [1–9]. У працях цих авторів ґрунтовно розкриваються основи здійснення фінансово-економічної діагностики окремих сфер, напрямів діяльності, опрацьовано методичні підходи діагностики, наведено алгоритми розрахунку діагностичних показників тощо. Однак у наукових публікаціях не поєднано напрацювання у струнку систему, не враховано взаємозв'язки між різними елементами діагностики розвитку та діяльності сільськогосподарського підприємства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Запропоновано механізм побудови інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогоспо-

дарських підприємствах, який сприятиме формуванню якісного об'єктивного інформаційного масиву, його декомпозиції та ранжуванню на різні інформаційно-аналітичні сегменти, що методологічно сприятиме своєчасному отриманню симптомів криз і загроз та формуванню якісної інформаційної платформи.

Метою статті є обґрунтування універсальних рекомендацій щодо інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах, які не залежать від організаційно-правових форм, а ґрунтуються на можливостях економічного потенціалу, стабільності фінансово-економічного контуру та турбулентності екзогенного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансово-економічний стан сільськогосподарського підприємства вважається комплексною різнобічною характеристикою виробничої і фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства, який визначає рух, склад та ефективне використання фінансових ресурсів, реалізацію економічних відносин. Оцінку фінансово-економічного стану сільськогосподарського підприємства можна об'єктивно здійснити лише за допомогою показників, індикаторів та критеріїв як за фіксований час, так і в динаміці, що детально й усебічно характеризують його господарський стан та перспективи розвитку. Саме за допомогою фінансово-економічної діагностики можливо детально оцінити та спрогнозувати розвиток сільськогосподарського підприємства.

Слово «діагностика» походить від слова «діагноз», що у перекладі з грецької означає розпізнавання, визначення. Аналіз наукових публікацій цієї тематики переконує нас, що існує безліч різних підходів до визначення сутності діагностики [2].

Виробничо-фінансова діяльність та їх наслідки зображені в інформаційних потоках. Інформаційний масив у фінансово-економічній сфері підприємства є неоднорідним: моделі його взаємозв'язків, взаємозалежність його видів різняться інтенсивністю, ритмічністю надходження, складністю опрацювання [6, с. 88].

Тому разом із систематичним помітним збільшенням інформаційних потоків відчувається брак необхідних даних для ухвалення адекватних управлінських заходів. Це визначає його надмірність і унеможливорює повноту опрацювання даних [4; 5]. Проблема полягає у тому, щоб із наявного інформаційного масиву відфільтрувати такі дані, які б були мінімальними за кількістю та були достатніми для прийняття рішень [1; 3]. Інформаційний масив формує насамперед бухгалтерський облік та статистичну звітність. Вони в

натуральних та грошових вимірах зображають усі здійснені виробничі та фінансові процеси підприємств.

Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах тісно переплітається з вирішенням аналогічних проблем обліку, статистики та звітності [7]. Виробничі процеси та їх наслідки зображені у статистичній, фінансовій, податковій звітності та бухгалтерському обліку (далі – П(С) БО 1). Ними окреслюється і фінансово-економічний контур сільськогосподарського підприємства. Метою бухгалтерського обліку та означеної звітності є покриття загальних інформаційних запитів широкого спектру користувачів, які використовують її як основний витік економічних даних для ухвалення управлінських заходів.

Для ухвалення управлінських заходів користувачам означених звітів потрібні точні дані про фінансово-економічний контур та його коливання й зміни, наслідки виробничої діяльності тощо. Ці запити зумовили склад звітності підприємств, зокрема баланс, звіт про рух грошових коштів, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал, різноманітні примітки до звітів. Інформаційний масив має надати достатню об'єктивну та легку у використанні інформацію щодо фінансово-економічного контуру підприємства, інтенсивності, ритмічності руху його фінансових потоків, коливань параметрів капіталу та його структури тощо.

Якість інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах вимірюється можливістю ранньої превенції та корегувань виявлених загроз. Вади в побудові композиції інформаційно-аналітичного забезпечення можуть привести до неочікуваних деформацій та кризових проявів, оскільки інформаційний масив є платформою здійснення фінансово-економічної

діагностики загроз, прогнозування їх впливу, визначення ефективності ухвалених стратегічних заходів тощо [4; 7].

У багатьох публікаціях щодо проблем фінансово-економічної діагностики управлінських заходів знаходимо низку показників та коефіцієнтів, які залежності від мети та завдань здійснення діагностики об'єднані за певними кластерами. Аналітичні підходи до окреслення фінансово-економічного контуру підприємства, які широко застосовувалися в попередні періоди, можуть бути враховані і сьогодні для ідентифікації фінансово-економічного контуру підприємства. Але значним недоліком такого розгляду є те, що визначення відповідності й відхилення від заданих планових параметрів не дає можливості встановити, чому певні показники мають відхилення та за допомогою чого можна досягти бажаного контуру [1; 3–4; 7–8].

На сьогодні в сільськогосподарських підприємствах широко застосовується ідентифікація фінансово-економічного контуру з урахуванням аспектів: композиції балансу, капіталу та платоспроможності. Більшість методичних підходів передбачають застосування різноманітних ідентифікаторів, що зображають різні аспекти фінансової та виробничої діяльності підприємства. Водночас чим ширший спектр ідентифікаторів вживається для розрахунку, тим більш суперечливим може бути сформуований висновок.

Таким чином, доходимо висновку, що інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах має низку вад. Вирішальною вважаємо відсутність або недостатня мотивація нормативів для більшості ідентифікаторів. Унаслідок відсутності чітко визначених нормативів ідентифікаторів, діагностика в сільськогосподарських підприємствах носить суб'єктивний характер, що негативно впливає на заходи щодо збалансованості формування, накопичення та використання капіталу.

Розбалансованість методичних підходів фінансово-економічної діагностики сільськогосподарських підприємств і наявність широкого спектру ідентифікаторів приводять до ускладнень, труднощів та похибок під час ідентифікації фінансово-економічного контуру та спробі адекватно визначити їх потенційні резерви. Ідентифікатори фінансово-економічної діагностики сільськогосподарських підприємств – це агреговані індекси. Їх точність і повнота зумовлені чіткими вихідними інформаційними потоками, зображеними в часі й просторі. Так, параметри боргових зобов'язань підприємства коливаються з кожною новою угодою, а зміни композиції витоків власного капіталу фіксуються під час формування фінансових результатів.

Тобто один сегмент інформаційного масиву має поточний перманент-

Рис. 1. Сукупність ідентифікаторів фінансово-економічної діагностики сільськогосподарських підприємств

ний характер, а інший – підсумковий. У такому випадку вірогідність ідентифікаторів залежить від часу розрахунку та збігу їх розрахункових інтервалів. Оскільки фактично цього досягти важко, ідентифікатори мають певні похибки.

Побудову матриці фінансово-економічної діагностики сільськогосподарських підприємств доцільно здійснювати від сукупного інтегрального критерію до часткових. Комплексна матриця показників фінансово-економічної діагностики сільськогосподарських підприємств зображена на рис. 1.

Незалежно від того, показує підприємство в податковій звітності наявність прибутків чи ні, важливим є співвідношення тактів збільшення доходу та капіталу підприємства. Навіть якщо за певний проміжок часу підприємство не генерує прибутки, то перевищення тактів збільшення прибутковості підприємства над тактами його капіталу говорить про ефективність діяльності.

Щодо орієнтирів стабільного й збалансованого фінансово-економічного контуру, то підприємство може змінювати й маневрувати їх кількістю та складом, оскільки вони не так структуровані й менш формалізовані.

Таким чином, інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах має дотримуватися певних принципів [4; 7]. Принцип достовірності й точності інформаційних потоків зумовлює формування об'єктивних реальних висновків, тобто для діагностики вживається лише перевірені дані. Наявність неадекватних реальним показникам інформаційних потоків знижує якість діагностики та цінність ухвалених за її результатами заходів.

Принцип достатності й прийнятності інформаційних потоків зумовлює те, що під час діагностування визискується тільки відома інформація з певною її точністю і прийнятністю для подальшої аналітичної обробки.

Принцип гнучкості означає, що кожне підприємство повинно швидко адаптуватися до ринкових коливань та мати адекватну реакцію на зміни своїх потенційних можливостей та виклики й запити економічного простору.

Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах орієнтоване на ухвалення гармонійних та дієвих управлінських заходів на підставі зібраного інформаційного масиву й оброблених аналітичних даних, які підлягають ранжуванню та сприяють ідентифікації фінансово-економічного контуру, розробці рекомендацій щодо превенції чи усунення «проблемних аспектів». Крім того, інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах можна розглядати як дієвий інструмент інформаційної підтримки ухвалення управлінських заходів щодо корекції

фінансово-економічного контуру, оскільки він, унаслідок його вагомого впливу на всю господарську діяльність підприємства, потребує своєчасного контролінгу, корекції та прогнозування.

Для демаскування й прогнозу задіяння резервних можливостей щодо стабілізації та збалансованості фінансово-економічного контуру сільськогосподарських підприємств, насамперед, необхідно встановити причини, які на нього впливають, та віднайти інтенсивність такого впливу. Визначити дії такого впливу доцільно з визискуванням апарату оцінювання кореляційно-регресійних залежностей, який дасть змогу визначити параметри щільності зв'язку між досліджуваними процесами та сформуванню відповідну регресійну матрицю ($y = a_0 + a_1 \cdot x_1 + a_2 \cdot x_2 + \dots + a_n \cdot x_n$), яка зображає процедуру побудови чинників впливу залежно від їх інтенсивності.

Користувачами фінансово-економічної діагностики можуть бути різні економічні суб'єкти, яким необхідна правдива та об'єктивна інформація щодо фінансово-економічного контуру сільськогосподарського підприємства та встановлення різноманітних загроз та ризиків його діяльності. Це, насамперед, власники, орендодавці, менеджери, працівники підприємства. Вони зацікавлені в успішності функціонування підприємства, для чого необхідне якісне інформаційно-аналітичне забезпечення щодо ухвалення управлінських рішень.

Також, користувачами фінансово-економічної діагностики сільськогосподарських підприємств є банки, які у разі надання кредитів підприємствам можуть застосовувати її для визначення можливостей своєчасного реверсу боргу та сплати відсотків.

Висновки. Таким чином, запропонований механізм побудови інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах сприяє формуванню якісного об'єктивного інформаційного масиву та його декомпозиції і ранжуванню на різні інформаційно-аналітичні сегменти. Це приводить до своєчасного отримання симптомів криз і загроз та формування якісної інформаційної платформи. Розроблені рекомендації щодо збору, аналітичної обробки даних та введення їх в процедури ухвалення управлінських заходів дає змогу зменшити часові періоди між генеруванням кризових процесів та ухваленням заходів превенції щодо мінімізації і нейтралізації негативних проявів окремих явищ. Обґрунтовані універсальні рекомендації щодо організаційно-методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної діагностики в сільськогосподарських підприємствах, які не залежать від організаційно-правових форм, а ґрунтуються на можливостях економічного потенціалу, стабільності фінансово-економічного контуру та турбулентності екзогенного середовища.

Список літератури:

1. Герасим П. Курс управлінського обліку : [навч. посібник] / П. Герасим, Г. Журавель, П. Хомин. – К. : Знання, 2007. – 314 с.
2. Гудзь О. Методичні підходи щодо здійснення фінансової діагностики в агроформуваннях / О. Гудзь // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки» : у 3 ч. – Черкаси : ЧДТУ, 2009. – Вип. 23. – Ч. 1. – С. 9–14.
3. Зарубинский В. Финансовое управление предприятием на основе использования открытой информации / В. Зарубинский, Н. Зарубинская, Н. Демьянов // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 12. – С. 31–41.
4. Малуго Н. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи / Н. Малуго. – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 384 с.

5. Правдюк Н. Тенденції розвитку фінансового обліку в агропромисловому виробництві : [монографія] / Н. Правдюк. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки». – 2005. – 420 с.
6. Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование) : [научно-методическое издание] / под ред. А. Чуписа. – Сумы : Университетская книга, 1999. – 332 с.
7. Цал-Цалко Ю. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. економ. спец.] / Ю. Цал-Цалко. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Житомир, 2001. – 300 с.
8. Щербак А. Перспективи використання рейтингових оцінок в інвестиційній діяльності підприємств / А. Щербак // Економіка та управління підприємствами. – 2008. – № 5(83). – С. 83–91.
9. Oxford Business English Dictionary [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://askoxford.com/conciseoed/rating?view=uk>

Корпанюк Т. Н.

Винницький національний аграрний університет

ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКИ В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Резюме

Разработаны рекомендации по сбору, аналитической обработке данных и введения их в процедуры принятия управленческих мероприятий, что позволит уменьшить временные периоды между генерированием кризисных процессов и принятием мер превенции по минимизации и нейтрализации негативных проявлений отдельных явлений. Обоснованные универсальные рекомендации по информационно-аналитическому обеспечению финансово-экономической диагностики в сельскохозяйственных предприятиях.

Ключевые слова: финансово-экономическая диагностика, сельскохозяйственные предприятия, информационно-аналитическое обеспечение, идентификация.

Korpaniuk T. N.

Vinnitsia National Agrarian University

INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT OF FINANCIAL AND ECONOMIC DIAGNOSTICS IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

Summary

Developed the recommendations on data collection, data analysis and putting them in adoption procedures management measures that will reduce the time period between the generation of critical processes and the adoption of prevention measures to minimize and neutralize the negative effects of certain phenomena. Grounded recommendations for universal information and analytical support of financial and economic diagnostics in agricultural enterprises.

Key words: financial and economic diagnostics, agricultural enterprises, information and analytical support, identification.

УДК 658.012

Кузьмін О. Є.

Дідик А. М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ЕТИМОЛОГИЯ ТА ТИПОЛОГИЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено погляди науковців щодо трактування розвитку підприємства, на підставі чого уточнено сутність розвитку за його проявами (процес, властивість, закономірність, результат, явище). Ідентифіковано системний, ситуаційний, процесний та динамічний підходи до забезпечення розвитку підприємства. Сформовано типології розвитку підприємств за виділеними підходами, охарактеризовано кожен вид розвитку підприємства.

Ключові слова: розвиток підприємства, підходи до розвитку, типологія розвитку, трансформації, організаційні зміни.

Постановка проблеми. Усі підприємства, незалежно від виду діяльності, розмірів, диверсифікованості, масштабів, використовуваних технологій, активів, іміджу перманентно розвиваються під впливом середовища функціонування, змінюючи власні кількісно-якісні параметри та характеристики. У теорії та на практиці акцентується увага на тому, що підприємства повинні постійно розвиватись для досягнення конкурентних переваг, отримання лідерських позицій на ринках,

нарощення їх капіталізації, підвищення інвестиційної привабливості, досягнення стратегічних цілей. Таким чином, саме розвиток стає об'єктивною необхідністю забезпечення виживання й успішного функціонування підприємств у ринкових умовах. При цьому в науковій літературі існує чимало підходів до розуміння сутності розвитку підприємства, а також визначення підходів до його забезпечення та типологізації видів розвитку.